

A' RÓMAI TSÁSZÁRI ÉS AP. KIRÁLYI FELSÉGNEK
KEGYELMES ENGEDELMEVEL.

Indult BÉTSBOL Szeredán 22. August. 1787.

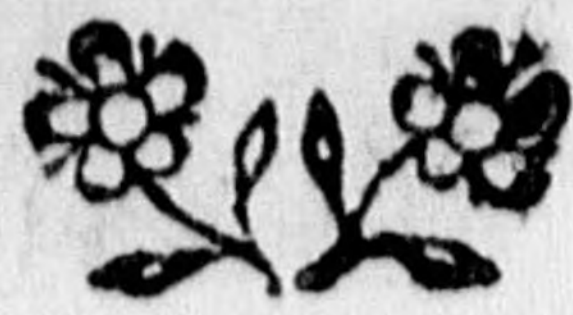
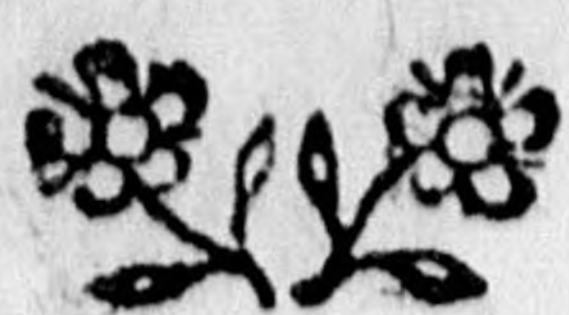
A' német Újság-levelek' rövid Summája.

Azon vélekedés, melly a' német Újság-levelek után mindenekkel azt kívánnyá vala el-hítetni, hogy a' mi F. Monárhánk minden órán német Ország-felé vólna menendő, a' jelenvaló környülállásoktól meg-tzáfoltatván, a' jövő hónapnak 24-dik napjáig ő Felsege Bétsben maradandó, akkor pedig a' már tudva lévő Szakszoniai Hertzegnek a' Toskánai Fő-Hertzeg Kisaszfzonyal esendő lakadalmán, melly az itt alább írt rendel megyen véghez, fog meg-jelenni: és így ezfzerént Sept. 24-dikén az egész F. Ts. és K. Udvar, az oda hivatalos fő nemesi rendel, egész F. Udvari pompával megyen Laxenburgba, 25-dikben minden Udvari pompa nélkül öfzve-gyűlnek; 26-dikben

ban az idevaló Szakszoniai követ Gróf *Schönfeld* Úr a' Mennyaszszonyt t. i. a' Toskánai Hertzeg-Kisaszszonyt oda viszi, és estvére játék lesz; 27-dikben sétálás és más mulattságok; 28-dikban Bál, 29-dikben visszajönek Bétsbe; 30-dikban, a sétálás után ezen *Martini* Úrtól készült újj Opera. *Le Albero di Diana*, játszodtatik, azután álortzás-Bál tartatik. Októbernek első és 2-dik napjain mindent meg-mutatnak a' Menyaszszonynak, valami tsak Bétsben emlékezetre méltó dolog vagyon, 3-dikban Udvari Bál lesz, 4-dikben ebéd Schönbrunban, 5. és 6-dikban az újj Bál-Palotában Redout; 7-dikben Ebéd az Augartenben; estve Redout; 8-dikban szabad tűzi játék a' Práterben; 9-dikben el-mennek. — A' német Levelek szerént még következő házasságokról-is beszéllenek Bétsben t. i. hogy Fő-Hadi-Vezér G. *Kintzki Filep* Hertzeg *Ditrikhstáinnak* nagyobbik Leányát, edgy *Tzintzendarfi* Grófnétól özvegy G. *Ditrikhstáin* pedig, a' *Vallenstáini* Grófnét venné feleségül. — Borfod Vármegyében, a' Természet titkait vizsgálók számára edgy ollyatén gyermek születteték a' napokban, kinek egész teste szőrrel lévén beborítva, két karjai helyet szárnya vagyon. Ugyan ezen Vármegyében, a' tolvajok szerfelett való izaparadásának azzal akarják elejét venni; hogy ezeknek számokra különös 4 kerekű szekereket készítvén, azokba fogatnak; mellyeken követ, téglát porondot (homok) és több efféle terheket hordanak. — A' múlt Szombaton megint II béfedett hadi-szekerek indulának ki Bétsből tehrével. és azt olvassuk a' német levelekből, hogy a' F. Tsászári sergeknek Belgiumba való megérkezéseket a' párt-utés indítóinak személyvállagatás nélkül való büntetése fogja követni, a' köznépek minden sérelme és bántódása nélkül. — A'

II-dik JÓSEF dítössleges példája után, az edgymást atyafiságos szeretettel ölelgető felebaráti szeretet és keresztyéni türedelem, a' maga hajdani le-tsüggedett fejét mindenfelé kezdette fel-emelni; mellynek bizony-sága az *Osznabrukhi* Uralkodó Hertzegi Püspöknek azon minapi rendelése; mellyszerént *Firstenau* Város-sában az ahoz tartozó falukkal edgyütt, a' R. Kathólikusoknak éppen az a' szabadság engedtetett; a' mellyel az ott uralkodó vallásbéliek élnek. Hogy ezen közönséges keresztyéni és felebaráti szeretet, az eddig különbözött és edgy mást vétkefen üldözött minden vallásbéli Keresztyéneket annal szorosabbban öszve-köthesse, a' vallás tiszta arannyát is az ahoz tsuszat régiség rosdájától és az éppen nem oda tartozó vizsza-élésektől mindenfelé nagy haszonnal kezdték tisztítani. *Erfurtból* a' német levelekben szóról szóra ezt írják; „A' mi Papi-Fejedelmünk tellyes erejével igyekezik, a' R. Kathólíka vallásba, 's kivált annak külső rend-tartásaiba bé-férkezett illetlenségektől azt meg-tisztítani, és Isteni tisztasághoz és méltóság-hoz méltóvá tenni. El-töröltettenek a' többi-között a' *Schárvochban* lévő, úgy nevezett, szent temető síroknak tarka üveg golyobifotskái, mellyekkel ezek meg-világosíttatva valának, és a' mellyek inkább a' gyermekeknek és vén-afzszonyoknak újság-kívánásokat, mint szent áhíttatosságokat ingerlik vala; el-vétettek a' SZÜZ MÁRIA szent álló képeről minden ó és újj módi tzifraságok, mellyel némelly Templomokban, mint valami Falusi Menyaszfzoy, fel-vala tzifrázva. Már edgynehány esztendőktől fogva meg-vagyon tiltatva a' felleleg elejében való harangozás is, részszerént a' harangozó személlyeken történhető veszedelmek' el-kerüléséért, részszerént pedig azért a' szent hibás vélekedésért, hogy a' meg-szentelt

telt harangoknak olyan hathatós ereje volna, melly a' meny-dörgés veszedelmeit mag akadályoztathatná; de az öregebbekben meg-fogant bal-vélekedéseknek mély gyökereit még-is bajos lévén ki-írtani edgyze-riben, uralkodnak alattomban, helyen helyen, né-melly efféle vallásbéli szent hibák. Azt hiszik fogan, hogy a' viaz-gyertya, ha nehéz idő alkalmatosságával a' házban ég, meg-óltalmazza azt minden égi-háború veszedelmétől, vagy magyaráfobban e' menykotól. A' napokban bizonyos Helységben éjszakának idején égés támodván, láрма esik; mindenek azt gondolják vala, hogy az, azakkori menydörgös időben, az égi-tűz által történék, holott ez a' házhoz koránt sem köze-líthotett; mivel abban szentelt viaz-gyertya ég vala, hanem, a' mint annakutánna végire-jártanak, oltatva a' gyulást maga az őrző szentelt gyertya, mellyet a' szobában lakó emberek gyújtva magok mellé tévén, szent bizodalommal el-alattanak, és a' gyertyától az ágy, az ágytól az egész épület meg-gyuladván, az egész ház annak gazdájával edgyütt ezen hibás szent vélekedésből származott vigyázatlanságnak leve pré-dája. Ezen és más más efféle hibás vélekedésekben való meg-vénülése okozta nagyobbára Belgiumnak-is ezen mostani szerentsétlen zenebonáját; mert a' mint edgy német Levélből olvasom: „A' Brabántzia aknak ítéletet mondó Táblájok (Privilégium szerént) csak az erőszak tételen és a' Prokátorokon áll vala; kik ma-gok-közzül Bírokat vállasztván, így szolgálattya- vala az igazságot. Mitsoda viiszta élések történetek legyen itten, én (szól az író) szemmel-látott bizony-ság vagyok. A' Brabántziaiak még éppen olly ostobák, fanatikusok, mint a' Spanyolok. A' Tiszt-vise-lők Rab-fzolgáják a' Papoknak, a' Püspökök (Dif-poták) minden határ nélkül Uralkodnak, és a nép

nép még a' tfuda-tételekben és boszorkányságokban hiszen. A' (Tortura) kínzás leg-kissébb történetben is az igazság ki-nyomozásának eszközének esmertetett 's tétetett. A' Processusok drágák. Jaj annak a' gazdag parasztnak, ki halálos bűnnel vádaltatik, és edgy olyan Tisztvifelőnek, kivált Prokátornak akad kezére, kinek atyafiai ellen valaha vala mit vétett. Edgy Ország-is az egész világon annyi fok pusztító férget, vagy mondom Prokátort nem táplál, mint Brabántzia. Limburg nevű Hertzegségben majd minden faluban 5 — 6 Prokátor vagyon. 1768 vagy 69-dik esztendőben tsak ebben a' Hertzegségetskében 108 emberek részszerént kerékkel törrettek-meg, négyre vagottak, és részszerént elevenen égettetek-meg — és ezek többnyire gazdag Parasztak valának. A' szegényeket mihelyt bűnnel vádalja valaki, meg-ízenik nékik, hogy minekelötte Perbe kerekednének (minthogy nints pénz) Maftrikba, Lüttikbe és más szabad helyekre szokhassanak, hól bátorságban lehetnek. A' mi nevezetesebb, azoknak a' gonosztévőknek, kik sok embereket meg-öltének, a' tolvájságból sok kintset gyűjtetnek, meg-engedtetik, hogy azon lapott pénzből, a' bünt engesztelő Mise olvasásra (pia fundatio) töke pénzt hagyhassanak; a' gyermekektől pedig mindent el-vefznek és konfiskálnak. Szép igazság! Itt láthatjuk mint tudják a' Brabántziai Papok a' magok hasznokat mindenfelé támogatni; hól a' Bíró, a' Prokátor, a' Hóhér mind az ők engedelmes gyonó gyermekei. Edgy szóval: a' Brabántziai halálos sententzia mondás tsak olyan, hogy ha gyakran a' Brüszi Kormányozó széktől az efféléknek véghez vitelek meg-nem akadályoztatott volna, a' leg-ártatlanabb emberek-is a' törvény tévők igazságtalanságának élettekkel áldoztanak volna. Adja az Isten, hogy a' mi

F. Monárkhánk a' maga embert és igazságot szerető szemeit függészze ezekre-is, és a' bűnösöknek büntetések eránt tégyen igazabb és keresztyénekk rendeléseket. Emlékezetre méltó még az-is, hogy azon fennebb említett 168 szerentsétlenek között némeltyek, mint a' régi *Saracénusok* és *Spártabéliek* a' hartzra, örömmel és nevetve mentenek az akasztófa alá halálra, minden Mártireknek példájok szerént; mivel edgykor a' uton álló tolvajoknak fel-akasztásokkor a' Páter az akasztófa alatt, minden népeknek hallattára edgy hofzfas beszédet tartván, azokért jót állott, hogy egyenessen Menyországba mennének; mivel engedelmesek, meg-tértek, meg-gyontak és mint meg-tért bűnösök úgy hóltanak-meg. E' szerént mellyik halál volna hát jobb, mint az erőszakos? ölnék, lopnak, és minden gonofzságot el-követvén, minekutánna 8 napokig a' tömlötzben vendégségbe ülnek, edgynehány olvasot imádkoznak, meg-térnek, meg-gyonnak, a' bűn alóll fel-óldoztatnak, és minden hideglelés nélkül halnak-meg: edgynehány misére pénzt hagynak, és mint valamelly szent, a' népnek sirása és ezer *Páternoster* mondása között a' Purgátoriumtól *fránkozva* mennek Menyországba. A' pénz halászással edgybeköttetett tudomány' taníttása így rontya-el a' leg-jobb népnek-is erköltsét. Az-is nevezetes, és a' Státusra nézve veszedelmes törvénye Brabántziának, hogy a' Hohér kezén meg-fordúltaknak, vér-szerént való attyafiai soha Papok nem lehetnek, hivatalra nem alkalmaztatnak, mesterséget ezeknek tanulni nem szabad, és így ezek-is kénteleníttetnek úgy élni, olyan dolgot folytatni, és úgy halni-meg, mint az attyok. Oh igazságnak Isten aszfzonya *Astréa*, tégy edgy térd-hajrást Bétsben, és könyörögj Brabántziáért. “
(*Bétsi Estvéli levél 17. Aug.*) Az utólsobb tudósítákok

tások szerént, a' még Kherfonban lávő üres helyek, haladék nélkül, házokkal fel-építtetnek nem csak a' pedig, hogy ezen város és az egész Urszág körül annak hagy híű Tsászárnéja különösen gondoskodik, a' midőn minden ottan lévő Helységeknek a' História-ban elő-forduló neveiket visszfa adattya, hanem még a' Muszka Udvarnak a' Görög Birodalomnak visszfa állíttása eránt való régi tzelját-is munkába vejendő. Minthogy pedig *Krimia* a' Muszka Tsászárok lakó helyétől megszfe vagyon, 's így az ország' igazgatása igen bajos, azt mondják, hogy a' Tsászárné eből edgy különös országot szándékoznék tsinálni, unokájának Fő-Hertzeg *Konstantinusnak* adván azt által az igazgatásra. — A' mi F. Monárhánk II-dik JÓSEF mostani bajos foglalatosságai között sem szünik-meg mindent véghez vinni, a' mit csak főbb tzeljának el-érésére, ú. m. hatalmas Királyi páltzája alatt való népjeinek a' türedelemben, meg-világosítatásban és tudományokban való elő-menetelekben, gyarapodásokra tehet. Gallitziában mindenütt német Oskolák készíttetnek a' Sidó tanuló ifjak' számára, hogy ezen Lengyel Országi Izraéliták annyival-is inkább a' közönséges-társaságban való élésre szoktattassanak. Ezen 'Sidó tanulóokra nézve fel-állíttatott Oskolák Igazgatójául rendeltetett *Sidó Hertz Hámbury*. A' Hollándiai egyetlenség, nem hogy valamit csendesednék, hanem naponként nevededik. Már az szülék, gyermekeik ellen, és ezek a' szülejek ellen, ellenséges pártokat formálnak. Az Attya Pátriota, a' Fiú Printzipista, az Anyya az Urával tart, a' Leány pedig kedvelli mindenek felett a' narants-szín pántlikai: kevés nap múlik-el, hogy edgy más ellen közönséges haszonra tzelozó, mérges szóval való ütközete-
ket ne tegyenek, a' Tsokoláté mellett. Ha edgyik
hal

hal aruló aszszony, azt kiáltja, hogy az Orániai Printz uralkodik, a' másik ellenkezöt kiált, mellynek vége tépelődés. A' Printz tiszteletére ez előtt íratott és énekeltetni szokott, nótákat már most még futyólni sem méri senki: ha edgy mester-ember magát él-felejtven edgy ilyen énekre nyíttya-meg szászát, Holláudiában akasztótára fententziáztatik. Az Orániai név olyan gyűlöses, hogy ki sem mondatik edgy Páriotától valamelly atoknak melléje való tétéle nélkül, külömben a' foga bé-veretnék érte. *Dort* nevezetű helységben vagy 400 Párioták tsak azért, hogy itt a' Lakosok, ártatlan mulatás közben, a' Printz egészségéért ittanak, írtozás említeni, millyen gyilkosságot vittenek véghez: fokat közzüllök megöltének, vagy hármat kardal öfzve vagdalva láboknál fogva fel-akasztottanak, vagy négyvenen fogságra vittének. Példa nélkül való közönséges tárfaságbéli edgyeslég! Tolvajlásnak lehet ezeknek dolgokat inkább mint hadakozásnak mondani, ha a' katonáknak feleségeik, minekutánna a' vérontás és puszítás megelik, az el-pusztúlt házakból lopnak, és a' lopott portékákát el-árúlják: így történt ez Harderovikumban-is nem rég. Tyrolisban, kivált Roveredó helység körül bajoson folj a' katona szedés: minthogy ez itt első dolog, szokatlan tölle erőssen, az ifjúság, és a' mellyiknek az arra való közzül tsak két lába vagyon a' futásra, vagy a' Venétziai részekre, vagy pedig, olyan barlangokba vonnya magát a' hol semmitől sem tart: hogy foljon ez másutt-is, nem tudatik, ugyan tsak az a' hír, hogy edgynehány Horváth Kompániák, ezeknek az engedelmeslégre való szoktatásokra meg-indúltanak volna.